

Taidetyöskentelyn merkitys PHHYKYN STUDIO VIIS-kollektiivissa

Tiivistelmä

Tekijä(t) Laitiainen, Sue	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika 2020
	Sivumäärä 28	
Työn nimi Taidetyöskentelyn merkitys PHHYKYN Studio Viis-kollektiivissa		
Tutkinto Sosionomi (AMK)		
Ohjaavan opettajan nimi, titteli ja organisaatio Päivikki Lahtinen, lehtori, Sosiaali- ja terveysala, LAB-ammattikorkeakoulu		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio Anne Sarmanne, yksikön esimies, PHHYKY, Vammaispalvelut, Päiväaikainen toiminta, Toimintakeskus Kiveriö		
Tiivistelmä <p>Suomessa erityistaidetoiminnan taiteilijoilla on ollut verrattain vähän aikaa mahdollisuus toimia ammatissaan omaehtoisesti taidestudion mittapuut täyttävässä yhteisössä. Tahdottiin tutkia taiteilijoiden omasta näkökulmasta taidetyöskentelyn merkitystä PHHYKYN Studio Viis-kollektiivissa. Tarkoituksena oli edistää tietoisuutta siitä, miksi taidetoiminta on merkityksellistä erityisen tuen tarpeen taiteilijoiden kannalta ja miksi taidetoiminta on vaikuttavaa esimerkiksi hyvinvoinnin kannalta. Tärkeä näkökulma oli tuoda esiin myös taiteen työllistävä vaikutus ja taiteilijan pyrkimys saada siitä elantoa.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusta ja sisällönanalyysiä. Aineisto kerättiin teemahaastatteluilla. Aineistosta nousi esiin useita hyvinvointivaikutuksia. Se koettiin itsevarmuutta lisäävänä, osallisuutta edistävänä, syrjäytymistä ehkäisevänä, omaehtoisena toimintana, jossa on vapaus toteuttaa itseään taiteilijana. Yhteisö koettiin voimauttavana. Samaan aikaan aineistosta nousi myös haasteita esiin, kuten pettymyksen tunteita, kun omat taideteokset eivät myy. Kysyttiin kuinka markkinoida, jotta teokset menisivät kaupaksi. Jatkokehityksen näkökulmasta voitaisiin pohtia, miten nostaa erityistaide yhdenvertaiseksi kaiken muun taiteen rinnalle.</p>		
Asiasanat taidetyöskentely, hyvinvointi, erityistaidetoiminta, erityisen tuen tarpeen taiteilijat		

Abstract

Author(s) Laitinen, Sue	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2020
	Number of Pages 28	
The significance of artwork in the PHHYKY Studio Viis collective		
Name of Degree Bachelor of Social Services (UAS)		
Name, title and organization of the supervising teacher Päivikki Lahtinen, Lecturer, Social and healthcare, LAB University of Applied Sciences		
Name, title and organization of the client Anne Sarmanne, Unit Supervisor, PHHYKY, Disability Services, Daytime activities, Activity center Kiveriö		
<p>Abstract</p> <p>In Finland, artists in special art activities have had a relatively short time to work in their profession on their own in a community that meets the standards of an art studio. It was desired to explore the importance of artwork in PHHYKY's Studio VIIS collective. The purpose was to promote awareness of why art activities are relevant to the specific need for support of artists and why arts activities are influential, for example, in terms of well-being. An important point of view was also to highlight the employing influence of art and the artist's effort to make a living out of it.</p> <p>Qualitative research and content analysis were used as a research method. The material was collected through themed interviews. A number of welfare effects emerged from the material. It was perceived as an assertive, inclusive, anti-exclusion, self-styled activity, with the freedom to implement oneself as an artist. The community was perceived as empowering. At the same time, challenges also emerged from the material, such as feelings of disappointment when your own works of art are not selling. Questioned how to market in order to trade the works. From the point of view of further development, one might consider how to elevate special art to equal alongside all other art.</p>		
<p>Keywords</p> <p>artwork, well-being, special art activities, specific need for support of artists</p>		

Sisällys

1	Johdanto.....	2
2	Opinnäytetyön tausta.....	4
2.1	Aiheen lähtökohdat	4
2.2	Yhteistyökumppanin esittely	4
3	Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	5
4	Taidetyöskentely	6
4.1	Taidetyöskentelyn tutkimus.....	6
4.2	Erityisen tuen tarve ja erityistaidetoiminta	6
5	Taidesudio työskentely	8
5.1	Taidesudiotoiminta Suomessa	8
5.2	Studio Viis-kollektiivi	9
6	Opinnäytetyön toteutus	13
6.1	Laadullinen opinnäytetyö	13
6.2	Aineiston keruu ja analysointi	13
7	Tulokset.....	17
7.1	Hyvinvointivaikutukset	17
7.2	Osallisuuden edistäminen.....	17
7.3	Itsensä ilmaisu.....	18
7.4	Flow ja Vapaus	18
7.5	Yhteisön tuki.....	19
7.6	Haasteet	19
8	Pohdinta	21
8.1	Tulosten tarkastelu	21
8.2	Eettisyys ja luotettavuus	25
8.3	Tutkimustulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimus	27
	Lähteet	29

Liitteet

Liite 1. Haastattelupyyntö-kirje

Liite 2. Haastattelukysymykset

Liite 3. Aineiston käsittely leikaten ja liimaten

Liite 4. Opinnäytetyölupa

1 Johdanto

Mahdollisuutta luovaan ilmaisuun, toimintaan sekä kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokeamiseen kaikkien väestöryhmien osalta on pyritty edistämään lailla (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019, 2§), joka astui voimaan helmikuun 8. päivänä vuonna 2019. Lain tavoitteena on muun muassa vahvistaa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä lisätä kansalaisten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin ja taiteen keinoin. Lain tavoitteena on edistää ja luoda edellytyksiä paikallisen ja alueellisen elinvoiman kehittymiselle ja sitä tukevalle luovalle toiminnalle. Lähtökohtia tavoitteiden toteutumiselle ovat asukaslähtöisyys, demokratia, tasa-arvo, kestävä kehitys sekä kulttuurinen moninaisuus ja vuoropuhelu.

Pohjoismaisessa hyvinvointitutkimuksessa on usein sovellettu kolmea näkökulmaa, jotka perustuvat Erik Allardin (1993) teoriaan: Ihmisen elintaso, sosiaaliset suhteet tai psykososiaalinen hyvinvointi sekä itsensä toteuttaminen tai mielekäs tekeminen (THL 2020).

Erityisryhmien taidetoimintaa on tutkittu Suomessa jonkin verran. Tutkimukset ovat painottuneet vammaisuuden ja taiteilijuuden tarkasteluun yksilön näkökulmasta. Salonlahti (2019, 2) on tuoreessa tutkimuksessaan tuonut esiin vammaisten ja kuurojen taiteilijoiden taiteilijapolkuja yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta ja tullut siihen tulokseen, että taiteilijat kokevat paljon haasteita ja jopa syrjintää taiteilijapolkujensa eri vaiheissa. Salonlahden mukaan Suomen taidekenttä ei ole yhdenvertainen erityisryhmille.

Taidetyöskentelyn hyvinvointivaikutuksia on tutkittu paljon. On saatu kattavasti tietoa WHO:n tähän mennessä maailman laajimmasta tutkimusraportista, kuinka taiteellinen työskentely vaikuttaa ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin monin tavoin positiivisesti. (Fancourt & Finn 2019, 19-63.)

Tässä opinnäytetyössä on tavoitteena tuoda esille erityisen tuen tarpeen taiteilijoiden taidetyöskentelyn merkitystä PHHYKYN Studio Viis-kollektiivissa heidän omasta näkökulmastaan. Tarkoituksena on edistää tietoisuutta siitä, miksi taidetoiminta on merkityksellistä erityisryhmien kannalta ja miksi taidetoiminta on vaikuttavaa esimerkiksi hyvinvoinnin kannalta (Koivisto & Lehtikainen 2019). On myös yhdenvertaisuuden näkökulmasta tärkeää tuoda esiin taiteen työllistävä vaikutus sekä taiteilijan pyrkimys saada siitä elantoa. Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: Mikä on taidetyöskentelyn merkitys PHHYKYN Studio Viis-kollektiivissa?

Tämä opinnäytetyö toimii erilaisten taidetoiminnasta nousevien hyvinvointivaikutusten esille tuomisen lisäksi herättelijänä ajatukselle, miten erityisryhmien taidetta voisi tuoda yhdenvertaisemmin esille yhdessä muun taidekentän kanssa. Jatkotutkimuksen

näkökulmasta katsottuna, voitaisiin pohtia, kuinka erityisryhmien taiteen markkinointia voisi edistää, jotta taiteilija voisi aidosti saada siitä myös elantoa (Puikko-Laakso 2016, 6).

2 Opinnäytetyön tausta

2.1 Aiheen lähtökohdat

Lähtökohta opinnäytetyön teolle kumpusi allekirjoittaneen työharjoittelun alkuvaiheessa tammikuussa 2020 PHHYKYN Vammaispalveluiden päiväaikaisessa toiminnassa opinnäytetyön yhteistyökumppanin toimesta sekä opinnäytetyön tekijän kiinnostuksesta tutkia taiteellisen toiminnan merkityksiä. Studio Viis-kollektiivi on toiminut parin vuoden ajan ja nähtiin tarpeelliseksi tutkia toiminnan merkityksellisyyttä taiteilijoiden näkökulmasta sekä tuoda yleiseen tietoisuuteen, että tällaista toimintaa alueella on (Sarmanne 2020).

Sarmanteen (2020) mukaan Studio Viis-kollektiivin toimintaa on käynnistetty jo vuodesta 2016 alkaen Vuoksi- hankkeen inspiroimana. On lähdetty kartoittamaan vuoden 2018 keväällä, millaista osaamista Vammaispalveluiden asiakaskunnalla on ja sitä kautta alettu muodostamaan ja kehittämään asiakkaiden lähtökohdista ja kiinnostuksesta eri toimintaryhmiä. Taidestudiotoiminta käynnistettiin PHHYKYLLÄ elokuussa 2018.

2.2 Yhteistyökumppanin esittely

Opinnäytetyön yhteistyökumppani on PHHYKYN Arjen tuen sekä päiväaikaiseen toimintaan kuuluva, Vammaispalveluiden toimintakeskus Kiveriö, jossa Studio Viis-kollektiivi toimii osana yhteisöä. Studio Viiden toiminta on osa Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän vammaispalvelujen työllistymistä ja osallisuutta tukevaa päiväaikaista toimintaa erityistä tukea tarvitseville. (PHHYKY 2020a.) Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä tuottaa laadukkaita sosiaali- ja terveydenhuollon sekä ympäristöterveyden palveluja yli 212 000 asukkaalle Päijät-Hämeessä. Yhtymä on maakunnan suurin alan toimija sekä työnantaja. Vammaispalvelujen organisaatio koostuu asiakasohjauksesta, asumisen palveluista sekä päiväaikaisesta toiminnasta. Vammaispalvelujen tarkoituksena on edesauttaa vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. (PHHYKY 2020b.)

3 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä näkyväksi Studio Viis- kollektiivin toiminnan tarpeellisuus toiminnan jatkuvuuden kannalta asiakkaiden eli taiteilijoiden näkökulmasta. Opinnäytetyön tarkoituksena on edistää tietoisuutta siitä, miksi taidetoiminta on merkityksellistä erityisryhmien kannalta ja miksi taidetoiminta on vaikuttavaa esimerkiksi hyvinvoinnin kannalta. Taideteoksethan tuovat iloa taiteen tekijöiden lisäksi meille kaikille, jotka pääsemme osalliseksi esimerkiksi näyttelyihin tai tilaan, jossa taidetta on esillä sekä itse osallistuen taiteen tekoon. Tärkeä näkökulma on myös taiteen työllistävä vaikutus ja taiteilijan pyrkimys saada siitä elantoa. Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: Mikä on taidetyöskentelyn merkitys PHHYKYN Studio Viis-kollektiivissa?

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaiseman Kulttuuri ja taide hyvinvoinnin edistäjinä sosiaali- ja terveydenhuollossa, työelämässä ja koulutuksessa (2019, 11) raportin mukaan Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia (Taiku) -toimintaohjelman tavoitteena oli, että jokaisella ihmisellä on oikeus ja tasa-arvoinen mahdollisuus itse tehdä taidetta sekä osallistua kulttuuritoimintaan. Kulttuurin vaikutukset ihmisen hyvinvointiin on tunnustettu poliittisella, hallinnollisella ja rakenteiden tasolla.

Kärkihankkeen edetessä osa kunnallisista hankkeista eteni suuremmiksi yhteistyöhankkeiksi. Tällainen oli Lahden kaupungin Vuoksi-hanke, jonka toiminnasta tuli osa Päijät-Hämeen sote-palveluja. Hankkeen tavoitteena oli ratkaista haasteet, jotka estivät aiemmin taiteilijan palkkaamisen sosiaali- ja terveyspalveluihin. Hankkeessa yksi taiteilija palkattiin kaupungin hallintoon ja seitsemän taiteilijaa erilaisiin soteyksiköihin tekemään taiteellista työtä. Hankkeen päätyttyä osa taiteilijoista vakinaistettiin Päijät-Hämeen sote-palveluiden palvelukseen mukaan lukien hallintoon palkattu taiteilija. (STM 2019, 25.)

4 Taidetyöskentely

4.1 Taidetyöskentelyn tutkimus

Taiteen merkityksen tutkimusta on Suomessa ehditty tehdä jo useamman vuoden ajan muun muassa Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamassa ja Taideyliopiston koordinoimassa ArtsEqual-hankkeessa (2015–2021) jossa on tutkittu, miten taide ja taidekasvatus peruspalveluna voivat edistää yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia esimerkiksi sosiaali- ja terveystalveluiden osana sekä yhteiskunnassa laajemminkin (STM 2019, 37).

WHO:n laatima ja tähän mennessä maailman laajin, yli 900 tutkimuksesta taiteen hyvinvointivaikutuksista koostettu raportti luo katsauksen siihen, kuinka moninaisesti taide- ja taidetyöskentely edistää terveyttä ja hyvinvointia yksilön, yhteisöjen ja yhteiskunnan tasolla. Raportti osoittaa sen, kuinka kokonaisvaltaisesti taide voi vaikuttaa sekä ihmisten fyysiseen että psyykkiseen hyvinvointiin. (Fancourt & Finn 2019, 19-63.) Tämä lienee kiistatonta. On kuitenkin nähtävissä, että taiteeseen ja taidetoimintaan liittyy myös paljon odotuksia näiden hyvinvointivaikutusten vuoksi. Hyvinvointivaikutukset eivät kuitenkaan tapahdu itsestään, vaan ne syntyvät yksilöiden, yhteisöjen, organisaatioiden sekä instituutioiden halusta ja tarpeesta toteuttaa tarkoituksenmukaista taiteellista toimintaa. On siis luotava yhdenvertaisia mahdollisuuksia yhteiskunnassa luoda ja kokea taidetta yhdessä. On luotava yhteistä ymmärrystä siitä, miten taidetta tekevät ja kokevat ihmiset, vapaaehtoiset, taideterapeutit, eri sektoreilla toimivat työntekijät ja johtajat toimivat. Tarvitaan myös lisää tietoa taidetoiminnasta, jotta päätöksiä ottaa taidetyöskentely yhä laajemmin mukaan yhteiskunnan eri sektoreille mukaan voidaan tehdä. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla toimivien ammattilaisten yhteistyö sekä ymmärrys eri työmenetelmistä tuo tärkeitä työkaluja, jotta voimme ymmärtää monialaista yhteistyötä ja yhteiskehittämistä. (Koivisto & Lehikoinen 2019.)

4.2 Erityisen tuen tarve ja erityistaidetoiminta

*Sosiaalihuoltolain (1301/30.12.2014) 3§ määritelmän mukaan erityistä tukea tarvitse-
valla henkilöllä ja asiakkaalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia hakea
ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vam-
man tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisten tuen tarpeen tai
muun vastaavan syyn vuoksi ja jonka tuen tarve ei liity korkeaan ikään siten kuin
ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystal-
veluista annetun lain (980/2012), jäljempänä vanhuspalvelulaki, 3 §:ssä sääde-
tään.*

Suomen laki määrittelee vammaisen henkilön:

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987, 2§.)

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (2016, 17) määrittelee vammaisiin henkilöihin kuuluvan ne, joilla on pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka ilmenee vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa ja voi estää heidän täysimääräisen sekä tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti toisten kanssa.

Käsitteenä erityistaidetoiminta tarkoittaa sellaista taidetoimintaa, jota toteuttaa erityisen tuen tarpeen henkilö, joka tarvitsee ympärilleen toiminnan mahdollistavat rakenteet. Taide-työskentely on luonteeltaan tuettua, jotta se mahdollistaa kehitysvammaisten, autismin kirjon henkilöiden sekä laaja-alaisia oppimisen haasteita omaavien henkilöiden osallistumisen ja itsensä ilmaisun taiteen ammattilaisena tai harrastajana. Itse taiteilijat tai taide eivät tarvitse erityis- etuliitettä. Suomessa on useita erityistaidetoimintaan keskittyneitä toimijoita, kuten Kaarisilta Nastolassa, NEO-OmaPolku Tampereella, Lyhty Helsingissä, Taidekeskus Into Turussa ja Kirsikoti Lieksassa. Erityistaidetoiminnan edunvalvojajärjestö on alan asiantuntijoista koostuva Kettuki ry. (Taikusydän 2019.)

Kettuki ry on erityistaidetoiminnan alan asiantuntijoista koostuva edunvalvojajärjestö, joka edesauttaa erityisryhmien mahdollisuuksia toimia taiteellisessa työssään yhdenvertaisesti muun taidekentän kanssa. Kettuki edistää erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden taiteen tunnettavuutta valtakunnallisesti, sekä pyrkii kohottamaan taiteenalan arvostusta sekä parantaa kohderyhmän mahdollisuuksia taiteen opiskelussa, harrastamisessa ja taiteen ammattimaisessa harjoittamisessa. Kettuki ylläpitää maanlaajuista verkostoa, antaa asiantuntija apua, toimii tietopankkina ja tiedottaa alan tapahtumista maanlaajuisesti ja toimii aktiivisesti erityistaidetoiminnan ja Outsider- taiteen kentällä erityisesti pohjoismaissa, mutta myös laajemmin kansainvälisesti. (Jokelainen 2019a, 6.)

5 Taidestudio työskentely

5.1 Taidestudiotoiminta Suomessa

Taidestudiotoimintaa erityisryhmille, on käynnistetty Taidemyrsky hankkeen (2010-2012) turvin Suomessa vuoden 2010 marraskuussa Kuopion, Mikkelin ja Varkauden taidemuseoissa niin sanotuissa Taidepesuloissa (Kulttuuria kaikille 2020.) Esikuvia taidemyrskyhankkeen toimintamalliin on löytynyt Hollannissa, Belgiassa ja pohjoismaissa toimivista taidestudioista, joissa erityistä tukea tarvitsevat taiteilijat ja ammattitaiteilijat toimivat yhdessä (Kauppinen, Leino & Kauppinen 2016, 27).

Ensimmäinen Taidepesula perustettiin Vaalijan kuntoutuskeskukseen jo vuonna 2005. Taidestudiotoiminnan idean äitinä, kehittäjänä ja koordinaattorina on toiminut taidekasvattaja Liisa Kauppinen, jonka mukaan kehitysvammaisille ja muille erityisryhmille haluttiin avata mahdollisuus osallistua taidetoimintaan sekä taiteen tekijöinä että taiteen vastaanottajina. (Kauppinen ym. 2016, 15.)

Kauppinen kertoo radiohaastattelussa, kuinka taidestudiotoimintaa haluttiin laajentaa, jotta yhä useampi erityisen tuen taiteilija voisi toteuttaa taiteellista työtään. Savon alueen taidemuseoiden yhteyteen on perustettu taidestudioita erityisen tuen tarpeen taiteilijoita varten työskentelytiloiksi. Toimintaa luotsaa ammattitaiteilija, joka ohjaa ja kannustaa taiteilijaa omassa taideprosessissaan. Kauppinen on toivonut Ylen haastattelussa, että päiväaikaisen toiminnan piiriin tulisi saada taidetoimintaa, jolloin asiakas voisi itse päättää missä haluaa työtä tehdä. (Yle Areena 2011.)

Suomessa on kyselytutkimuksen mukaan aktiivinen erityistaidetoiminnan yhteisö. Taidestudioita on Suomessa tällä hetkellä alle kymmenen. Niissä työskentelee kymmeniä erityistä tukea tarvitsevia taiteilijoita, jotka tekevät taidetta säännöllisesti ammattimaisuuden tunnusmerkit täyttäen. Työsarkaa erityistaidetoiminnan kentällä riittää: Kettukin arvioiden mukaan jää satoja potentiaalisia erityistaidetoiminnan ammattilaisia sekä harrastajia toiminnan ulkopuolelle, jotka hyötyisivät ammattimaisesta taiteen tekemisestä ja taiteen harrastamisesta. (Jokelainen 2019a, 6.)

Salonlahti (2019, 12) tuo omassa tutkimuksessaan esille, että Suomessa ammattimaisesti toimivia vammaisia taiteilijoita on vähän. Tälle näkökulmien ristiriitaisuudelle saattaa olla perusteena se, että vammaiset tai erityisen tuen tarpeen taiteilijat ovat yhteiskunnassamme asemassa, jossa vain muutama taiteilija on ”tunnustettu” taiteilijaksi tai kriteerit ammattimaisuudelle ovat niin kapeat, että suuri osa erityistaidetoiminnan tekijöistä jää siksi tunnustetun taidekentän ulkopuolelle. Erityistaidetoiminnan ja taidestudiotoiminnan

uranuurtajana toiminut Kauppinen (Kauppinen ym. 2016, 20-21) nostaa esille näkökulman, jonka mukaan Suomessa erityisen tuen tarpeen taidetta ei hyväksytty täysivaltaisesti osalliseksi muusta taidekentästä. Tällaista vieroksuntaa voidaan perustella vaikkapa siten, että erityistaiteilija ei ole käynyt taidekoulua tai hän tarvitsee tukea taiteen tekemiseen. Erityistaide ansaitsee paikkansa taidemaailmassa. On paljon itseoppineita erityistaiteilijoita kuten myös koulutuksen saaneita.

Piipponen-Karkulowskin (2010, 102) mukaan kaikista ihmisryhmistä löytyy taiteellisesti lahjakkaita ihmisiä. Taiteellisuus ei ole sidoksissa niin sanottuun normaaliuteen tai terveyteen, eikä sitä voida erotella vain jollekin ihmisryhmälle kuuluvaksi ominaisuudeksi. Itseasiassa taide on lisääntyvässä määrin laajentunut monien erilaisten ihmisten ilmaisukeinoksi, hyvin moninaisin tavoin. Jotta ihminen voi kehittyä taiteellisesti, hän tarvitsee aina yksilöllistä tukea. On nähty tarpeelliseksi luoda yhteistyössä Metropolia ammattikorkeakoulun Muotoilun tutkinto- ohjelman ja Kettukin kanssa taidestudiotoimintamalli opas, jonka on toteuttanut pitkäaikainen taideohjaaja ja muotoilija Synnöve Jokelainen YAMK opinnäytetyönä. (Jokelainen, 2019a).

Taidestudiotoimintamallin tavoitteena on edistää erityistaidetoiminnan kentällä olevien taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä. Tarkoitus on ollut myös luoda taidestudiotoimintamallista laatusuositus vammaispalveluiden tuottajille, jota toteutetaan osallisuutta ja työllistymistä edistävässä toiminnassa. Julkaisu tuo esille erityistaidetoiminnan alan, taiteen, kulttuurin sekä taidestudiotoiminnan hyvinvointia ja terveyttä edistäviä vaikutuksia. Julkaisu esittelee tiiviisti taidestudiotoimintamallin sekä kuvataiteilijan työtä ja siitä saatavaa toimeentuloa. (Jokelainen 2019b, 4.)

5.2 Studio Viis-kollektiivi

Studio Viis tarjoaa toimintaa koulutetuille kuvataidealan ammattilaisille. Sen tavoitteena on edistää kuvataiteilijoiden työskentelyedellytyksiä ja itseilmaisun keinoja sekä tukea mahdollisuutta tehdä merkityksellistä hyvinvointia tukevaa työtä. Studio Viis -kollektiivi työskentelee yhteisessä ateljeessa Päijät-Hämeen Hyvinvointiyhtymän vammaispalveluiden päiväaikaisen toiminnan yhteydessä, joka on osallisuutta ja yhdenvertaisuutta edistävää toimintaa. Kollektiivi jakaa työtilojen lisäksi myös tavoitteita, kuten kehittyä taiteilijan ammatissa ja työllistää taiteilijana itsensä. Taiteilijoilla on tavoitteiden toteutumisessa tukena mentoritaiteilija, joka kollegiaalisesti auttaa esimerkiksi näyttelyiden järjestämisessä sekä keskustele teosten syntyvaiheiden tuomista ajatuksista ja tekniikoista. Mentoritaiteilijan työparina toimii sosiaaliohjaaja. Toiminnassa on ollut tiiviisti mukana myös yhteisötaiteilijoita. (PHHYKY 2020a.)

Studio Viis- kollektiivissa asiakkaat eli taiteilijat työskentelevät omaehtoisesti omaa taidetta luoden. Ohjaus Studio Viidessä on luonteeltaan kokeneemman ammattitaiteilijan taholta tulevaa mentorointia, yhdessä taiteesta sekä siihen liittyvistä asioista keskustellen. Mentorin tehtäviin kuuluu muun muassa taidemaailmassa toimimisessa auttaminen, kuten ansio-
luettelon laatiminen ja taidenäyttelyiden järjestäminen (Kuva 1). (PHHYKY 2020a.)

Kuva 1. Studio Viis-kollektiivin taidenäyttelyn *Uhanalaiset* juliste.

Taidestudiotoiminta on suhteellisen uutta Päijät-Hämeen alueella. Toiminta käynnistyi elokuussa 2018 Lahden kaupungin Vuoksi- hankkeen siivittämänä. Vuoksi on PHHYKYLLE hallinnollisesti siirtynyt, Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan vanhustenpalvelujen ja hyvinvointipalvelujen käynnistämä hanke taiteen ja kulttuurin ankkuroimiseksi

sotesektorille. Vuoksi on yksi valtion kärkihankkeesta 4 tuettu hanke, jota rahoittaa Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Taiteen edistämiskeskus. Vuoksi on Lahdessa toteutetun Tukeva porras kumppanuushankkeen (2012-2015) jatkumoa. (Vuoksi- taiteesta hyvinvointia PHHYKY 2020). Hanke on ollut osa suurempaa valtakunnallista opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön 2016 asettaman poikkihallinnollisen terveyttä ja hyvinvointia edistävän taide- ja kulttuuritoiminnan yhteistyöryhmän työtä toimikaudella 2016–2019. (STM 2019, 25.)

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Laadullinen opinnäytetyö

Tuomen ja Sarajärven (2018, 8-63) mukaan, laadullinen tutkimustyö on monivivahteista tutkimusta jonka historiaan sisältyy erilaisia metodeja eli menetelmiä sekä erilaisia tutkimusperinteitä, jotka on karkeasti jaettu pehmeään ja kovaan tutkimusperinteeseen. Tiivistetysti ilmaistuna, kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tai selittämään jotakin inhimillistä ilmiötä, joka ei ole mitattavissa kuten määrällisessä tutkimuksessa. Laadullinen tutkimus on menetelmä, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti (Koppa 2015b).

Tähän opinnäytetyöhön laadullinen tutkimus valikoitui luonnollisesti sen vuoksi, että pyrkimys oli ymmärtää taidetyöskentelyn merkitystä, joten jo sana ”merkitys” ohjaa tutkijaa tässä etsiytymään laadullisen tutkimusmenetelmän valintaan. Laadullinen opinnäytetyö valikoitui myös sen vuoksi, koska ilmiöstä eli taidetyöskentelyn merkityksestä oli tarkoitus saada syvällinen näkemys ja tuoda taiteilijoiden oma *ääni* esille (Kananen 2010, 41).

6.2 Aineiston keruu ja analysointi

Laadullisen tutkimuksen yleisempiä aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, kysely, havainnointi sekä erilaisista dokumenteista koottu tieto. Näitä eri menetelmiä voidaan käyttää rinta rinnan, yhdistellen tai vaihtoehtoisesti riippuen tutkimuksen luonteesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83.) Haastattelu valikoitui aineistonkeruumenetelmäksi, koska se oli joustava tapa saada tietoa sekä mahdollisti keskinäisen vuorovaikutuksen ja havainnoinnin. Haastattelutilanteessa saattoi kysyjä tarkentaa, oliko ymmärtänyt vastauksen oikein ja myös vastaajalla oli mahdollisuus kysyä mitä kysymyksellä tarkoitetaan. Tässä opinnäytetyössä käytössä oli haastattelun lisäksi havainnointi, joka mahdollistui allekirjoittaneen työskennellessä ohjaajan sijaisena taiteilijoiden parissa 3.8.- 4.9.2020 välisenä aikana.

Haastattelumuodoksi valikoitui teemahaastattelu, josta haastateltavia oli etukäteen informoitu haastattelun tarkoituksesta ja teemoista kotiin lähetetyllä haastattelupyynnöllä (Liite 1) kesäkuussa 2020. Teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jossa on tietyt etukäteen valitut teemat, joita tarkennetaan teemoihin liittyvillä kysymyksillä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87). Haastattelut toteutettiin elokuun ja syyskuun aikana 2020. Haastattelut nauhoitettiin puhelimella sekä litteroitiin, toisin sanoen puhtaaksi kirjoitettiin sanasta sanan. Litterointia seurasi tässä työssä aineiston selkiyttäminen kirjakieliseksi, jotta lauseet

eivät olisi tunnistettavia ja vastaajien anonyymiys eli nimettömyys varmistettaisiin. Lauseet muokattiin siten, että asiasisältö pysyi muuttumattomana, eli vain oleellinen sisältö tekstistä poimittiin mukaan (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

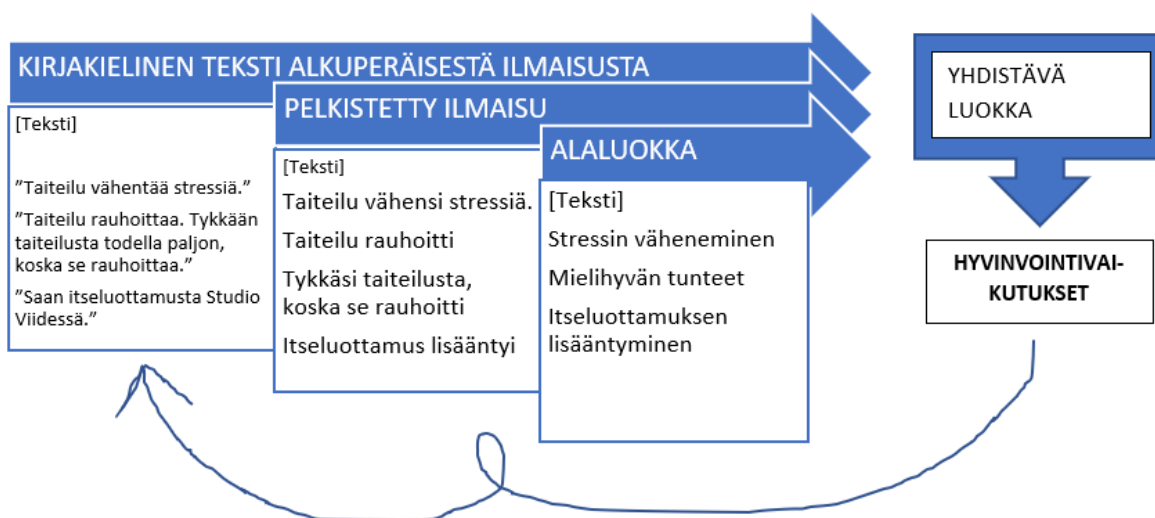
Haastatteluihin osallistui kuusi taiteilijaa ja haastattelujen teemoja olivat taidetyöskentely Studio Viidessä (koettuna), taidetyöskentelyn merkitys sekä taidetyöskentelyn vaikutukset. Kysymyksiä oli kahdeksan (Liite 2). Taiteilijat haastateltiin rauhallisessa, tilavassa toimistohuoneessa. Haastattelujen ajankohta oli etukäteen sovittu taiteilijoiden kanssa, tosin kolmen haastattelua jouduttiin siirtämään viikolla eteenpäin, tämä toi osalle vastaajista harmituksen tunteita. Esille tulleesta harmituksesta käytiin keskustelua allekirjoittaneen kanssa sekä sovittiin uusi haastattelu-aika taiteilijan kanssa. Taiteilijoille oli etukäteen kerrottu haastattelupyynnön kirjjeessä sekä suullisesti, että haastattelu toteutetaan anonyymisti eli siten, ettei henkilötietoja, kuten nimeä tuoda esiin ja että haastattelu nauhoitetaan. Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina sekä turvavälit huomioiden, vallitsevan korona-tilanteen vuoksi (THL 2020).

Taiteilijoilla oli mahdollisuus saada ennen haastattelua lisätietoja ja kysymysten sisällöstä oli mahdollisuus keskustella ennen haastatteluja ja niiden aikana. Haastateltaville tuotiin esille, että osallistuminen on vapaaehtoista. Haastattelutilanteet järjestettiin rauhallisiksi ja vastaajista riippuen aikaa kului 5-45 minuuttia. Aikaa haastatteluille oli varattu tunti. Haastateltavalle annettiin mahdollisuus vastata sen verran, kuin tämä koki mielekkääksi. Haastatteluista pidettiin päiväkirjaa, johon kirjattiin haastattelun sujuvuutta sekä tunnelmia. Päiväkirjaan oli haastattelut merkitty järjestysnumeroin, joten anonyymiys säilyi myös yksityisissä merkinnöissä. Haastatteluihin suhtauduttiin vastaajien keskuudessa innostuneesti, tämän saattoi päätellä käydyistä keskusteluista, eleistä ja ilmeistä. Haastattelutilanteet olivat yleisesti ottaen luontevia tilanteita, ainakin kysyjän näkökulmasta katsottuna. Toki oli aistittavissa myös jännitystä, mutta osalle haastattelutilanne oli helpotusta tuova sekä mahdollisuus kertoa työstään sekä tuoda mielipiteitään ja ajatuksiaan esiin.

Tää auttaa mua ihan älyttömän paljon..Mä saan sen puhuttua, kun kukaan ei kuuntele mua nykyään enää..Niin mä en uskalla sen takia puhua..Eikä oo kukaan vahtimassa..Nyt on niinku jotenkin.. Mulla on ihan selvästi parempi olo.

Datasta eli aineistosta karsittiin tutkimukselle epäolennainen aines pois. Käytännössä etsittiin lauseita, jotka vastasivat esitettyyn kysymykseen tai teemaan. Kirjakielisiksi muokatut lauseet pelkistettiin, jonka jälkeen ne ryhmiteltiin ja yhdisteltiin saman teeman alle. Tarkoituksena oli yhdistää samaa ilmiötä kuvaavat pelkistetyt lauseet ja muodostaa niistä alaluokkia. Alaluokat nimettiin luokkaa kuvaavalla käsitteellä, tällöin aineisto tiivistyi, koska yksittäiset tekijät sisältyivät yleisempiin käsitteisiin. Sisällönanalyysin teorian mukaan luokittelua

jatketaan siten, että alaluokista muodostetaan yläluokkia, joista taas muodostuu pääluokkia, jotka nimitään aineistosta nousevan ilmiön mukaisesti. Ryhmittelyä seuraa käsitteellistäminen, jossa esille nostetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Alkuperäisdatan kielelliset ilmaukset siis muokattiin tässä opinnäytetyössä teoreettisiksi käsitteiksi ja johtopäätöksiksi. Koko prosessin ajan tarkkailtiin, että aineistossa säilyi polku alkuperäiseen dataan eli aineistoon (Kuva 2). (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124-126.)

Kuva 2. Aineiston ryhmittelyn ja käsitteellistämisen esimerkki tässä opinnäytetyössä.

Sisällönanalyysin teorian kannalta on hyvä tuoda esille, ettei voida etukäteen määritellä mitä ja minkä tasoisia luokkia voidaan aineistosta muodostaa. Sille on löydettävissä variaatioita ja vaihtoehtoisia malleja. Alaluokka ja yhdistävä luokka on, mutta tarvitaanko muita luokkia, selviää vasta analyysin edetessä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127.) Tässä opinnäytetyössä aineiston selkeydestä johtuen, ryhmittely jaettiin alaluokkiin sekä yhdistäviin teoreettisiin ilmaisuihin, joista lopulta muodostui johtopäätöksiä. Käytännössä pelkistetyt lauseet tulostettiin paperille, leikattiin irti ja ryhmiteltiin teemoittain pahveille. Karkeasti teemoitettuja lauseita jakaantui aluksi kolmelle isolle A3-kokoiselle pahville. Kun ryhmittelyä jatkettiin, lauseita jakautui kuudelle pahville, jolloin oli samanaikaisesti syntynyt alaluokkia lauseiden pohjalta. Tässä kohtaa alkoi näyttämään, että alaluokista voitaisiin vielä löytää yhdistäviä luokkia, muttei enää yläluokkia tai muita pidemmälle vietyjä välivaiheita. Alaluokkia

löytyi aika runsaasti, mutta loogisesti niistä voitiin rakentaa vain yhdistäviä luokkia sekä koota niistä johtopäätöksiä.

Aineiston käsittely tuntui tärkeältä tehdä konkreettisesti leikaten ja liimaten ja tarkastellen lauseita paperisina tulosteina, jotta niitä saattoi pitää käsissään, tarkastella lauseita syvällisemmin sekä jakaa ryhmiin ja luoda ryhmille käsitteitä (Liite 3). Kaikelle ihmistieteelle ominainen perusedellytys on se, että tutkija ymmärtää olevansa kokeva olento aivan kuten tutkittavansa. Tutkittava voi kuvata ja ilmaista kokemuksiaan esimerkiksi puheena, tekstinä, piirroksina, valokuvana, liikkeenä, ilmeenä tai eleenä. Tutkimuksen näkökulmasta oleellista oli, että näihin kuvauksiin pitää voida palata eli ilmaisumuotojen tulee olla tavalla tai toisella tallennettuja. Kokemukset ovat siis tutkittavissa, kun ne puetaan sanoiksi, kirjoitetaan teksteiksi tai ilmaistaan kehollisesti. (Lehikoinen & Vanhanen 2017, 14.)

7 Tulokset

7.1 Hyvinvointivaikutukset

Studio Viis-kollektiivin taiteilijat tuovat vastauksissaan esille sen, kuinka he kokevat piirtämisen, maalaamisen tai muun taiteilun vähentävän stressiä sekä tuovan mielihyvän tunteita. Taiteilusta tulee hyvälle mielelle, se tuntuu mukavalta, auttaa ilmaisemaan tunteita ja ajatuksia, joita voi olla vaikea muutoin sanoittaa.

Olen rentoutunut ja kehittynyt. En ole enää lukossa.

Studiolla saan olla oma itseni ja toteuttaa vapaasti itseäni. Saan lisää itseluottamusta ja näyttää kykyjä taiteilijana.

Taiteeni avulla ilmaisen tunteitani. Taide on minulle terapiaa.

Voidaan sanoa, että aineiston pohjalta hyvinvointivaikutuksia löytyi useita: stressin koettiin vähenevän, kuten jo mainittua. Koettiin hyväksytyksi tulemista ryhmässä, itseluottamus oli lisääntynyt, taiteilulla oli ollut terapeuttinen vaikutus, itsensä ilmaisu mahdollistui, tunteiden ilmaisu kanavoitui taiteen kautta. Havaittuja vaikutuksia, joita ei voida jättää huomiotta olivat myös liikunnan lisääntyminen joillakin taiteilijoilla sekä säännöllisen ruokailun tuoma parannus ravitsemukseen, joita havainnoin yksikössä sijaistaessani.

7.2 Osallisuuden edistäminen

Taiteilijat toivat haastatteluissa esille, että Studio Viis-kollektiivissa mukana oleminen ehkäisee syrjäytymistä, torjuu yksinäisyyttä ja siellä on mahdollisuus harjoitella sosiaalisuutta ja kommunikointia ryhmässä. Havainnoinnin kautta tuli esille myös yhteisön oma huumori ja yhdessä olemisen mielekkyys. Saattoi havaita, kuinka hauskaa taiteilijoilla oli olla yhdessä. Toisaalta mahdollistettiin myös työskentely omassa rauhassa, kuitenkin osana yhteisöä. Osallisuuden näkökulmaa tuotiin aineistossa esille muun muassa näillä lainauksilla:

Studio Viis tuo päivääni enemmän asioita: Ihmisten tapaamista, keskustelua ihmisten kanssa ja olemista ihmisten seurassa.

Studiolla voin kohottaa sosiaalisia taitoja paremmiksi.

Studio merkitsee minulle sitä, etten syrjäydy.

7.3 Itsensä ilmaisu

Taiteilijoiden vastauksista kumpusi tarve kertoa taiteellaan siitä, kuka on. Jollekin taiteilijalle oli tärkeää ottaa kantaa omilla taideteoksillaan, kun taas toinen halusi ilmaista sen, että hänkin osaa tehdä taidetta ja sen esille tuominen on ollut iso arvo sinänsä. Itseilmaisun keinoja on monia ja syyt niiden taustalla ovat olleet moninaisia: Halu herättää tunteita, halu puolustaa eläinten oikeuksia, eettisyyden esille tuonti eläinten kasvatuksessa, esteettisyyden arvostaminen, herkkyys itsessä, omien mielenkiinnon kohteiden esille tuominen sekä puhdas taiteen kanavointi, jota olen käytännössä havainnoinut taiteilijoiden työskentelyssä.

Olen pyhittänyt koko elämäni tälle taideprojektille.

Oman mielenkiinnon tuominen esille itseilmaisun kautta.

Taiteellani haluan kertoa, että minäkin osaan.

7.4 Flow ja Vapaus

Inspiraatio, rajattomuus, vapaus tehdä, luovuus, tunteiden ilmaisu, itsenäisyys, itsevaltaisuus, omaehtoisuus; muun muassa näitä määreitä nousi esiin vastauksissa. Ihmisen ollessa flow tilassa, se herättää tarkkailijassa kunnioitusta ja halua varmistaa rikkumaton rauha taiteelliselle prosessille. Saada olla mukana ja omin aistein kokea, miten taiteilijat teoksiaan työstivät, oli suuri mahdollisuus ja rikkaus allekirjoittaneelle. Taiteilijoiden omin sanoin kuvattuna flow ja vapaus on heille:

Taiteillessani menen kuplaan, keskityn niin paljon, etten huomaa toisia.

Innostun taiteilusta. Silloin tuntuu, ettei kukaan voi minua pysäyttää. Minä vaan teen niin paljon, että aika meinaa loppua kesken.

Taiteilijat toivat haastatteluissa esille vapauden tehdä ja rajattomuuden. He kokivat inspiraatiota, itsevaltaisuutta, omaehtoisuutta, luovuutta sekä kommunikointia taiteen kautta. Aina ei ole helppoa sanoittaa asioita tai pelkää loukkaavansa muita sanoillaan, silloin taiteilu on väylä itsensä ilmaisuun niin, että kokee tulevansa ymmärretyksi taideteosten kautta.

Taiteessa on parasta mielikuvituksen rajaton käyttö. Mielikuvitusta minulla riittää!

Taiteessa on parasta, että pääsee tekemään mitä haluaa. Saa ilmaista itseään.

Taiteen kautta pystyn ilmaisemaan asioita, joita on vaikea sanoa "face- to face".

7.5 Yhteisön tuki

Studio Viidessä yhteisön tuki on koettu monella tapaa hyvänä. Taiteilijat ovat kokeneet mentoritaiteilijan tuen, huomion, läsnäolon ja ohjauksen tärkeänä sekä koko yhteisön tuoman tuen itselleen merkityksellisenä, koska se on mahdollistanut paljon asioita, joita muuten taiteilijan elämässä ei mahdollisesti olisi ollut. Esimerkiksi Studio Viis mahdollistaa konkreettisesti fyysisen paikan, jossa voi taiteilla, auttaa materiaalien hankinnassa sekä taidenäyttelyihin osallistumisen. Moni vastaajista kokee hienona mahdollisuutena saada tuoda omaa osaamistaan esille näyttelyissä, samaan aikaan se koettiin jännittävänä. Esille on tullut, että mentoritaiteilijan merkitys on muutakin kuin olla kollega, hän on myös ystävä. On koettu, että Studio Viidessä on tutustunut toisiin ja saanut heistä ystäviä.

Pystyn olemaan nyt studiolla oma itseni, kun on ystäväystynyt usean kanssa. Alussa oli vaikeaa, kun ei ollut ryhmää.

Studion mentoritaiteilija on minun hyvä ystävä.

Saan toteuttaa työni itsenäisesti. Jos tulee tenkkapoo, voi neuvoa kysyä mentoritaiteilijalta. Saa vahvistuksen sille mikä toimii työssä.

7.6 Haasteet

Aineistosta nousi myös haasteita, joita taiteilijat kokivat työskentelyssä tai ajankäytössä tai muutoin kokivat pettymystä. Pettymystä koettiin muun muassa sen vuoksi, etteivät omat taideteokset ole menneet näyttelyssä kaupaksi. Tuotiin esille, ettei jotakin tiettyä asiaa haluta enää tehdä jatkossa, jos se ei myy. Pohdittiin myös teosten ominaisuuksien pohjalta sitä, miksi kyseinen teos ei ole mennyt kaupaksi. Muitakin haasteiksi nimettyjä määreitä nousi aineistosta, kuten huomion puute, ajan puute, haasteet keskittymisessä sekä kommunikoinnissa, jotka näyttäytyivät ristiriidassa aiemman tuodun tiedon valossa. Tuotiin esille se, että nyt uuden sijainnin myötä on itse työskentelylle ollut vähemmän aikaa, koska on tullut lisää uusia taiteilijoita, eikä oma työskentely ole saanut enää niin paljon huomiota tai aikaa teoksen tekemiseen ole ollut riittävästi.

Nyt kun on enemmän asiakkaita, en saa niin paljon aikaa omille kysymyksilleni. Entisissä tiloissa sain enemmän ohjaajan huomiota itselleni. Iltapäivästä saan enemmän aikaa kysymyksilleni, sitten onkin jo kotiinlähdön aika.

Aikaa menee ideointiin ja aina ei voi pyytää apua siihen, koska joku toinen vie ohjaajan huomion.

On mahtavaa, kun omat teokset pääsevät esille taidenäyttelyssä. Toisaalta olen pettynyt, koska ne eivät ole menneet kaupaksi.

Olisi kivaa, jos saisin myytyä teoksiani.

Myös teosten markkinointia mietittiin haastatteluissa, miten niitä voitaisiin markkinoida, jotta ne menisivät kaupaksi ja tulisivat vielä enemmän ihmisten tietoisuuteen. Myös teosten kokoa pohdittiin sekä suurten teosten säilytystä:

Luon jatkuvasti uusia teoksia. On ongelma, että teoksia tulee koko ajan lisää, koska ne vievät paljon tilaa. Miten niitä markkinoisi, että ne menisivät kaupaksi?

8 Pohdinta

8.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä näkyväksi Studio Viis- kollektiivin toiminnan tarpeellisuus toiminnan jatkuvuuden kannalta taiteilijoiden näkökulmasta. Tarkoituksena oli edistää tietoisuutta siitä, miksi taidetoiminta on merkityksellistä erityisryhmien kannalta ja miksi taidetoiminta on vaikuttavaa esimerkiksi hyvinvoinnin kannalta. Haluttiin lisäksi tuoda myös taiteen tekeminen tulonsaannin mahdollistajana esiin. Tutkimuskysymyksenä tässä opinnäytetyössä oli: Mikä on taidetyöskentelyn merkitys PHHYKYN Studio Viis-kollektiivissa? Tulosten valossa voidaan nähdä paljon hyvinvointivaikutuksia. Sutelan mukaan (2017, 71) kansainvälinen tutkimus on osoittanut, että vammaisten henkilöiden ja erityistä tukea tarvitsevien kanssa toteutettu taiteellinen yhteistoiminta vaikuttaa positiivisesti yksilöiden hyvinvointiin ja auttaa kokonaisvaltaisesti niin psyykkiseen, fyysiseen kuin sosiaaliseen yksilön kehitykseen. Taiteellinen toiminta voi muun muassa vähentää stressiä, koska se kehittää ihmisen tunne-elämää. (Sutela 2017, 71.)

WHO:n (2019) laajasta raportista laadittu tiivistelmä taidetyöskentelyn hyvinvointivaikutuksista vahvistaa tämän aineiston tulokset täysin sekä paljon laajemminkin. Raportti tuo esille muun muassa sen, että taiteisiin osallistumisen *terveysvasteet* voivat olla psykologisia, fysiologisia, sosiaalisia ja käyttäytymiseen liittyviä. *Terveysvasteella tarkoitetaan minkä tahansa ärsykkeen aiheuttamaa positiivista muutosta terveydessä.* Tunteiden säätely on esimerkki psykologisesta terveysvasteesta, eli positiivisesta muutoksesta. Fysiologisia vaikutuksia ovat vaikkapa matalampi stressihormonivaste tai tehostettu immuunitoiminta eli vastustuskyky. Taidetyöskentelyn vaikuttavuutta on tutkimusten mukaan havaittu myös sosiaalisina vaikutuksina, kuten yksinäisyyden ja eristyneisyyden vähenemisenä tai sosiaalisen tuen vahvistumisena. Käyttäytymiseen liittyviä terveysvasteita taas voivat olla esimerkiksi lisääntynyt liikunta, terveellisemmät elämäntavat ja taitojen kehittyminen. (Koivisto & Lehtikoinen 2019.)

Taiteilijat kokivat taiteen tekemisen Studio Viidessä muun muassa vähentävän stressiä, edistävän osallisuutta sekä vähentävän syrjäytymisen uhkaa. Osallisuus sanalle ei ole suomen kielessä täysin tarkkaan määritelmää. Osallisuus on haluttu pitää käsitteenäkin avoimena, jotta sitä on voitu ja edelleen voitaisiin tarvittaessa rikastaa. Sanana osallisuus on osallisena olemista ja osallinen on sellainen, jolla on osuus johonkin toimintaan tai etuun tai joka on mukana jossakin. (Nivala & Ryyänen 2013, 13.)

Nivalan ym. (2013, 26) mukaan osallisuus on ihmisen sosiaaliseen perusluonteeseen liittyvää kuulumista johonkin, olemista, elämistä ja toimimista ollen yhteydessä muihin

ihmisiin. Se on tunne kuulumisesta johonkin. Osallistuminen puolestaan on toimintaa, joka voi edistää osallisuutta, mutta joka itsessään ei voi olla osallisuuden synonyymi eli samaa tarkoittava sana. Osallisuus on subjektiivinen eli omakohtainen tunne siitä, että on osallisenä jostakin. Osallisuuden toteutumiseksi tarvitaan siis kaikkia kolmea: kuulumista yhteisöön tai laajemmin yhteiskuntaan, osallistumista toimintaan ja tunnetta kuulumisesta yhteisöön.

Sosiaalipedagogiikan ydinajatuksena on tutkia ihmisen kasvua yhteisössä ja yhteiskunnassa ja näin ollen se nivoutuu olennaisena osana osallistujan osallistumiseen ja osallisuuteen yhteisössä sekä yhteiskunnassa. Rönkkö (2020) nostaa esiin Nivalan & Ryynäsen (2019) määritelmän sosiaalipedagogiikasta, joka muodostuu sanoista *sosiaalinen* ja *pedagogiikka*. *Sosiaalinen* käsitteenä on ihmisten välistä vuorovaikutusta omassa yhteisössään, se pyrkii lisäämään ihmisten välistä yhteisöllistä vuorovaikutusta yhteiselämässä ja yhteisössä, sekä tukee yhteiskunnallisissa suhteissa tapahtuvaa kasvua ja kasvatusta yksilön suhteessa toisiin. Lisäksi sosiaalipedagogiikan keinoin pyritään ennalta ehkäisemään huono-osaisuutta yhteiskunnassa ja edistämään osallisuutta. Pedagogiikka sanana taas ymmärretään *kasvun ja kasvatuksen tukemisena*. Tämän määritelmän pohjalta voitaisiin ajatella, että sosiaalipedagogiikka käytännöllisenä tieteenä ohjaa sosiaalialan ammattilaisia kohtaamaan ihmisiä lähikontakteissa.

Kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet taidetoiminnan olevan osallistavaa, osallisuutta edistävää, syrjäytymistä ehkäisevää sekä yksinäisyyttä lievittävää. Näitä samoja määritelmiä syntyi myös opinnäytetyön tutkimusaineistosta. Vahvasti tuotiin esille yksinäisyyden torjunta, syrjäytymisen ehkäisy sekä sosiaalisuuden harjoittelu. Taidetoiminnassa, joka on yhteisöllistä voi ihminen kokea saavansa vastavuoroista ja arvokasta kokemusta tuesta ja kannustuksesta esimerkiksi mentoritaiteilijan taholta. Tutkimusnäyttöä on taidetoiminnan syrjäytymistä ehkäisevistä vaikutuksista: Se voi tukea mielen hyvinvointia ja mielenterveyttä, vähentää yksinäisyyden tunnetta, lisätä omien mielenkiinnon kohteiden tutkimisen ja tunnistamisen mahdollisuutta, edistää toimijuutta ja toimijuuden tunnetta, tarjota voimaantumisen ja valtautumisen kokemuksia sekä lisätä itseluottamusta ja rohkeutta. (SITRA 2017.)

SITRAN (2020) mukaan yksilön ja yhteiskunnan välinen suhde pohjautuu yhteisyyden tunteelle. Se pitää yhteiskunnat koossa. Yhteisöllisyys, yhteisöt ja yhteisöllinen elämä ovatkin välttämättömiä ihmisen olemassaololle ja toiminnalle.

Taiteelle ominaisessa työskentelyssä käytetään erilaisia taiteen *strategioita* eli toimintasuunnitelmia ja niiden yhdistelmiä. Taide voi toimia itseilmaisun ja -tuntemuksen välineenä, kuten tässä opinnäytetyössä voidaan aineiston pohjalta todeta. Taide voi tulkita, se voi

esittää sekä tehdä näkyväksi erilaisia asiantiloja, se voi toimia myös välittäjänä ja opastajana. Taiteen kautta voi pyrkiä myös muuttamaan asiantiloja ja aktivoimaan muita mukaan muutoksen tekemiseen. Nämä ajatukset ovat taiteilija ja taiteentutkija Susanne Lacyn pohdintoja yli 20 vuotta sitten taiteilijan roolin muutoksesta. (Opetushallitus 2020.)

Vähäisenä ei voida myöskään pitää itseilmaisun vapaasti virtaavaa mahdollisuutta nousta esiin taideteosten kautta ja sen terapeutista vaikutusta. Näitä flow:lle tyypillisiä ilmaisuja nousi aineistosta paljon. Taiteilijat kokivat taidetyöskentelyssä menevänsä kuplaan tai keskittyvänsä niin, etteivät havainnoi ympäristön ääniä tai muita ihmisiä. Ajan koettiin vain häviävän työn tuoksinassa. Luovan onnistumisen tilaa tutkineen Michail Csikszentmihalyin Flow -käsitteen (Koppa 2015a) mukaan flowlle on tyypillistä:

Intensiivinen keskittyminen ja tehtävään uppoutuminen. Ajan kulu katoaa ja kaikki muu unohtuu, yksilö tuntee syvää tyydytystä tekemästään ja hän tuntee olonsa onnelliseksi näin toimiessaan. Hän tuntee, että hänen kykynsä ovat täydessä käytössä, hän ei tunne toimivansa liian yksinkertaisessa tehtävässä, eikä hänellä ole myöskään tunnetta, että häneltä vaadittaisiin liiaksi. Toimiessaan hän hallitsee tilanteen, ollen oma, ehjä, kokonainen itsensä.

Monia positiivisesti itsetuntoon vaikuttavia tekijöitä löytyi: Teosten esille saaminen lisäsi itsevarmuutta taiteilijana, tuli kokemus nähdä ja hyväksytyksi tulemisesta omassa yhteisössä sekä oma taiteilijuus vahvistui. Tähän tulokseen myös Sutela (2017, 71-77) tulee kansainvälisistä tutkimuksista luodussa tieteellisessä katsauksessaan, joka käsittelee vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien taiteellista yhteistoimintaa ja sen hyvinvointivaikutuksia. Samaan aikaan asiaa laajemmin tarkasteltaessa monet rakenteelliset, institutionaaliset, kulttuuriset, sosiaaliset ja yksilölliset tekijät kuitenkin heikentävät Sutelan mukaan taidetoiminnan toteutumista yhdenvertaisesti valtakunnallisesti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (KASTE) määritelmä painottaa konkreettisia sosiaalisen osallisuuden muotoja, joihin myös vaikkapa Vammaispalvelujen arvopohja kiteytyy: Se on yhdenvertaista osallisuutta yhteiskunnassa, jossa jokaisella on mahdollisuus terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. (Hämäläinen, Kuusio & Leemann 2015, 3). Herääkin kysymys, toteutuuko yhteiskunnassamme yhdenvertaisuus samanlaisena mahdollisuutena kaikkien lahjakkaiden kouluttautua ammattitaiteilijoiksi tai saada erityisyydestä huolimatta yhdenvertainen ura taiteilijana? Salonlahden (2019, 238) mukaan näin ei ole. Esteitä on erityisesti taidealan koulutukseen pääsyssä ja opintojen suorittamisessa, sekä työelämässä. Ongelma ei ole Salonlahden tutkimuksen mukaan itse vammaisuus tai erityisyys, vaan taidekentän ja yhteiskunnan suhtautuminen siihen:

Taidekentän ulkopuolisista tekijöistä yksi merkittävimmin vammaisten ja kuurojen taiteilijoiden ja muidenkin työntekijöiden asemaan vaikuttava asia on suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä. Se on taloudellinen turvaverkko, mutta samalla se pitää vammaiset ja kuurot ihmiset monesti syrjässä työelämästä ja asettaa heidät heikkoon taloudelliseen asemaan.

Salonlahti tuo esille (2019, 239) Rautiaisen (2017) näkökulman, kuinka Suomessa mieluummin asetetaan vammaisen ihminen sosiaalihuollon piiriin ja pannaan hänet eläkkeelle kuin tartutaan työllistymisen esteisiin. Onkin ristiriitaista, että yhdenvertaisuutta on tarkoitus edistää, mutta samaan aikaan sosiaalihuoltojärjestelmä saattaa rapauttaa sitä, jos järjestelmä tasapäistää esimerkiksi vammaispalvelun piirissä olevat, eikä työllistymisen esteisiin oteta tarpeeksi kantaa ja pyritä mahdollistamaan asiakkaan työllistymistä vapaille markkinoille. Asiakas olisi hyvä kohdata sosiaalihuollossa yksilönä, huomioiden yksilölliset vahvuudet ja toimintakyky sekä mahdollinen tarve henkilökohtaiseen apuun, joka voisi madallata työllistymistä (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987, 6§, 8 c §).

Monien positiivisten tulosten lisäksi aineistosta löytyi myös muita haasteita ratkaistaviksi. Osa taiteilijoista koki huomion ja ajan riittämättömyyttä sekä osalle oli pettymys, kun teokset eivät olleet menneet kaupaksi näyttelyissä. Taideteosten markkinointi nostettiin haastatte- luissa esiin. Miten markkinoida, jotta taideteokset menisivät kaupaksi? Puikko-Laakson (2016, 2) mukaan Suomessa kuvataiteen markkinointia on yritetty kehittää eri tavoin. Tutkimusten mukaan heikoiksi lenkeiksi ovat osoittautuneet viestintä, markkinointi, taiteen tuoteistaminen ja saavutettavuus. On havaittu, että kulttuurialan ja varsinkin taidesektorin on- gelmana on, että kaupalliset käsitteet koetaan ja määritellään negatiivisesti.

Tutkimukset ovat osoittaneet, että suomalaiset taiteilijat kokevat ristiriitaa taiteen tekemisen ja kaupallisuuden välillä. Kuitenkin nähdään, että esillä oleminen ja markkinointi on tärkeää, jotta taiteilijana saisi tunnettavuutta ja töiden myynnin kautta elantoa itselleen. Puikko-Laakso esittää paikallisen osaamisen esille nostamista ja sitä kautta laajempaa tunnetuksi tekemistä. (2016, 6.) Salonlahden (2019) mielestä suomalainen taidekenttä ei vielä ole yhdenvertainen vammaisten ja erityisen tuen tarpeen henkilöiden näkökulmasta. Kuitenkin hän toteaa, että Outsider- ja erityistaidetoiminnan kentällä on tapahtunut paljon kehitystä vuodesta 2018 lähtien. Rosavaara kirjoittaa Salonlahden (2019, 256) mukaan:

”Vuosi 2018 jää historiaan erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden läpimurtona suomalaisen nykykuvataiteen kentälle.”

Esimerkiksi yhteisötaidetoiminta sekä yhteisnäyttelyt valtavirran taiteilijoiden ja erityisen tuen tarpeen taiteilijoiden kesken mahdollistuivat vuonna 2018, ilman että tuotiin esille erityisyys sekä muun muassa yksittäiset kuraattorit ovat nostaneet erityisen tuen tarpeen tekijöiden töitä näyttelyihin. Suuntaus on siten hyvä ja kehittyy koko ajan.

Palataksemme taiteen markkinoinnin aiheeseen Puikko-Laakson (2016, 28) mielestä ihmiset kaipaavat taidemarkkinointia sinne missä liikkuvat ja viettävät aikaansa arjessa. Tässä ajassa, koronan tuomassa poikkeusolojen jälkeisessä normaalissa tulisi tarkoin pohtia, kuinka Studio Viis-kollektiivin taidetta voisi tuoda ihmisten arkeen, esteettömästi ja helposti tavoittaen.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöhön valmistautuessa on ollut tärkeää tutustua ammattikorkeakoulun opinnäytetyön eettisiin suosituksiin ja toimia niiden pohjalta. Tähän opinnäytetyöhön on haettu ja saatu PHHYKYLTÄ opinnäytetyölupa (Liite 4) kesäkuussa 2020 sekä allekirjoitettu yhteistyösopimus PHHYKYN yhteistyökumppanin kanssa. (ARENE 2020.) Tässä opinnäytetyössä on pyritty hyvään tieteelliseen käytäntöön esimerkiksi viittaamalla lähteisiin oikein ja tuomalla esiin aiempien tutkijoiden työ heitä arvostavalla tavalla. On myös pyritty tuomaan esille tutkimustyön prosessi läpinäkyvästi (6.2). (TENK 2012.) Sosiaali- ja terveystieteiden toimijoiden eettisiin periaatteisiin kuuluu ottaa huomioon asiakkaan itsemääräämisyys, joka esimerkiksi tässä opinnäytetyössä näkyy taiteilijoiden mahdollisuutena kieltäytyä tai suostua haastatteluun sekä haastattelun aikana mahdollisuutena keskeyttää haastattelu niin halutessaan (Talentia 2013, 8).

Yhdenvertaisuus, tasapuolisuus, tasa-arvo, syrjimättömyys ja yksityisyyden suoja ovat myös keskeisiä ihmisarvoon ja perusoikeuksiin liittyviä arvoja ja periaatteita, joita sosionomin työssä tulee ottaa huomioon ja joita lait ohjaavat. Yksityisyydensuoja on otettu opinnäytetyön haastatteluissa, litteroinnissa ja tutkimuspäiväkirjan pitämisessä huomioon siten, ettei mitään henkilötietoja ole kirjattu edes yksityisiin muistiinpanoihin. Kaikki lainaukset on muokattu siten, ettei niistä voida suoraan tunnistaa ketään yksittäistä taiteilijaa, kuitenkaan asiasisällön siitä kärsimättä. Eettistä problematiikkaa allekirjoittanut näki Studio Viis-kollektiivin taideteosten kuvien julkaisuasiassa, koska tekijänoikeuden (Tekijänoikeuslaki 404/1961, 7§) mukaan taideteoksessa tulisi näkyä taiteilijan nimi, ei kuvia voinut ottaa tähän opinnäytetyöhön mukaan ilman, että rikkoisi joko anonymiteettiä tai tekijänoikeuksia. Allekirjoittanut päätyi ottamaan kuvan taidenäyttely julisteesta (Kuva 2), jotta mukaan saisi edes hieman aiheeseen liittyvää estetiikkaa. (ETENE 2011.)

Tuomen & Sarajärven (2018, 163-164) mukaan opinnäytetyön luotettavuutta voidaan tarkastella monesta näkökulmasta. Tässä opinnäytetyössä on ollut tarkoituksena tutkia PHHYKYN Studio Viis-kollektiivin taidetyöskentelyn merkitystä asiakkaiden eli taiteilijoiden näkökulmasta, jota on lähdetty kartoittamaan laadullisella tutkimusmenetelmällä teema-haastatteluiden avulla luodulla sisällönanalyysillä. Tämä aihe on ollut erittäin mielenkiintoinen ja inspiroiva. On ollut hienoa päästä haastattelemaan kuutta eri taiteilijaa, jotka ovat tuoneet oman näkökulmansa teeman mukaisesti esitettyihin kysymyksiin. Lisäksi allekirjoittanut on voinut havainnoida taiteilijoita heidän työssään ja keskustella runsaasti heidän kanssaan.

Opinnäytetyön taustatutkimus aloitettiin kesällä 2020, jolloin kerättiin materiaalia eri teollisista tutkimuksista, niiden raporteista ja tiivistelmistä sekä pro gradu eli yliopiston maisterintutkielmista ja YAMK-opinnäytetöistä eli ylemmän ammattikorkeakoulututkimnon opinnäytetöistä sekä haastatteluista ja puheenvuoroista. Tutustuin erityistaidetoimintaan Suomessa ja maailmalla, lähinnä Euroopan alueella. Lisää tutkimus materiaalia on kertynyt tarpeen mukaan opinnäytetyön edetessä. Aineiston analysointia on kuvattu kappaleessa 6.2. Tuloksiin on ollut verrattain vaivatonta päästä, koska vastaukset ovat olleet selkeitä, niistä on voinut luoda pitkin matkaa alustavia johtopäätöksiä. Aineiston ryhmittely ja teemoittelu ovat vahvistaneet sitä punaista lankaa, jota vastauksista saattoi nähdä jo litterointi vaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 164.)

Tutkimusaineisto on muodostunut nauhoitetuista haastatteluista, joista on pidetty päiväkirjaa, johon on tallentunut tunnelmia, eleitä ja ilmeitä. Litteroituihin teksteihin on merkitty jokainen naurahdus sekä kysyjän reagointi vastauksiin. Jokainen haastattelu tehtiin yksilöhaastatteluna rauhallisessa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Tosin edellinen lause on haastattelijan omakohtainen kokemus ja litterointia tehdessä havahtui siihen, kuinka olisi voinut antaa haastateltavalle enemmän ”ilmaa” ja ”tilaa”. Sen sijaan haastattelijalla on myötäelänyt vastausta kommentoimalla ”Mmmm” tai ”Juu” aika pian vastauksen perään, kun olisi voinut vain olla hetken hiljaa ja näin antaa tilaa vastauksen kenties jatkua. On kuitenkin pyritty kiireettömyyteen ja on ollut aistittavissa haastatteluiden mielekkyys taiteilijoiden näkökulmasta. On myös varmistettu jokaisen vastaajan kohdalla, onko vielä jotakin, jonka taiteilija haluaa vastauksissaan tuoda esille. Eräänä luotettavuusmittarina voidaan tässä opinnäytetyössä pitää aineiston *saturaatiota*, joka tarkoittaa sitä, että aineistosta alkoi nousta samanlaisia vastauksia eri haastateltavilta. Eli kun vastaukset alkavat toistaa itseään, on saavutettu *kylläntymispiste*. (Kananen 2010, 70.)

Opinnäytetyön tekijän näkökulmasta haastavaa on ollut, oma epävarmuus onko kysynyt oikeita kysymyksiä, tuottavatko ne tarpeeksi tietoa ja sitä mitä on haettu. Kananen (2010,

57) mukaan johdattelevien kysymysten käyttö, on epäeettistä eli moraalisesti väärin. Haastatteluissa käytettiin kahdeksaa kysymystä (Liite 2), joista viimeisen saattaa tulkita johdattelevaksi *Mikä taiteessa on parasta?* Tämä kysymys valikoitui mukaan tutkijan kokemattomuuden vuoksi. Vastaaja on saanut mahdollisuuden käsitellä oman tekemisensä parhaita puolia ja on näin ollen kuulostanut opinnäytetyön tekijän korvissa perustellulta kysymykseltä. Toisaalta kysymyksen voi tulkita myös laajemmin ja yleistettävämmiin; *Mikä taiteessa on yleisesti ottaen parasta, ei vain omassa tekemisessä.* Olisi voinut ehkä myös neutraloida tätä kysymystä kysymällä, mikä olisi taiteessa toisaalta pahinta. Tämä ei kuitenkaan tullut kysymyksiä laatiessa mieleen. Kaiken kaikkiaan aineistosta nousi myös asioita, joita ei kysytty. Tämä viittaisi siihen, että ihminen haluaa tuoda esille itselle tärkeitä asioita, kun saa siihen tilaisuuden. Haastateltavat saivat vapaasti kertoa asioita myös esitettyjen kysymysten ulkopuolelta. Heillä oli mahdollisuus saada oma *äänensä* esiin, mikä tämän laadullisen opinnäytetyön tarkoitus olikin.

8.3 Tutkimustulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimus

Tutkimustulosten hyödynnettävyys tulee suoraan PHHYKYN Vammaispalveluiden päiväaikaisen toiminnan sekä Studio Viis-kollektiivin toimijoiden käytettäväksi. Saatuja tuloksia, esimerkiksi hyvinvointivaikutuksia ja toiminnan tärkeyttä sekä esille tulleita haasteita voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä. Esimerkiksi voitaisiin pohtia, kuinka taiteilijoiden teoksia voitaisiin markkinoida nykyistä laajemmin ja voisiko yhteisön teoksista jatkojalostaa tuotteita myyntiin eri kanavien kautta. Pohdintaa voisi käydä myös sen suhteen, kuinka aikaa ja huomiota voitaisiin jakaa kasvavalle taiteilijakollektiiville siten, että kaikki voisivat kokea saavansa tarpeeksi läsnäoloa osakseen.

Taidekeskus Herenplaats Rotterdamissa Hollannissa mahdollistaa erityisen tuen tarpeen taiteellisesti lahjakkaille mahdollisuuden kouluttautua taiteilijaksi. Herenplaatsissa opettavat taiteilijat ja taideopettajat. Kun taideakatemia on suorittanut, valmistunut siirtyy taiteilijaryhmään. Gallerian ja taidestudiossa työskentelyn lisäksi Herenplaats järjestää ja osallistuu ympäri vuoden erilaisiin projekteihin; luennoista ja konferensseistä koulutusohjelmiin ja työpajoihin. Monet näistä hankkeista toteutetaan yhteistyössä muiden Rotterdamin, Alankomaiden ja ulkomaisten instituutioiden kanssa. Herenplaatsissa taiteilija voi myydä ja vuokrata teoksiaan sekä heillä on kauppa, josta voi ostaa erilaisia taiteesta jalostettuja tuotteita, esimerkiksi Rotterdamilaisen kenkäbrändin ja erityisen tuen taiteilijan yhteistyössä tuottamia taidekenkiä. (Herenplaats 2020.)

GAIA museo sijaitsee Belgiassa Randersin kunnassa ja edistää erityisen tuen tarpeen taiteilijoiden työskentelymahdollisuuksia sekä heidän taiteensa esille pääsyä. Toiminta on

moni-ilmeistä ja osallistavaa. GAIA-museolla on laaja kansainvälinen verkosto sekä EU:n sisällä, että sen ulkopuolella. Museo on ollut aloitteentekijänä kansainväliselle European Outsider Art Associationin perustamiselle. Kettuki ry edustaa Suomea toiminnan jäsenkumppanina. (GAIA museum 2020.)

Jatkotutkimuksen näkökulmasta katsottuna, voitaisiin tehdä opinnäytetyö esimerkiksi Studio Viis-kollektiivin taideteosten markkinoinnista sekä kehittämistyö mahdollisesta taideteosten jatkojalostamisesta erilaisiksi käyttöesineiksi. Opinnäytetyöt voitaisiin toteuttaa LAB-ammattikorkeakoulussa esimerkiksi monialaisena yhteistyönä.

Lähteet

ARENE. 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 7.10.2020. Saatavissa <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTI-KORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUO-SITUKSET%202020.pdf? t=1578480382>

ETENE. 2011. Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta. Viitattu 7.10.2020. Saatavissa <https://etene.fi/documents/1429646/1559058/ETENE-julkaisu+32+Sosiaali-+ja+terveys-+alan+eettinen+perusta.pdf/13c517e8-6644-4fa5-8c5f-193cfdce9841/ETENE-julkaisu+32+Sosiaali-+ja+terveysalan+eettinen+perusta.pdf>

Fancourt, D., Finn, S. 2019. Health evidence network synthesis report 67. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review. World Health Organization. Viitattu 26.9.2020. Saatavissa <file:///C:/Users/user/Downloads/9789289054553-eng.pdf>

GAIA museum. 2020. Et kunstmuseum af en anden verden. Viitattu 20.10.2020. Saatavissa <https://gaiamuseum.dk/gaia%20museum/om-gaia-museum>

Haveri, M. 2016. Hyviä kysymyksiä – eettinen erityistaidetoiminta. Viitattu 25.9.2020. Kettuki Ry, Hämeenlinna. Saatavissa https://kettuki.fi/uploads/files/KETTUKIN_eettinenopas_hyvia_kysymyksia_A5_WEB.pdf

Herenplaats. 2020. Welkom bij Galerie Atelier Herenplaats. Viitattu 13.10.2020. Saatavissa <https://www.herenplaats.nl/>

Jokelainen, S. 2019a. Taidestudiotoimintamallin kehittäminen. Opinnäytetyö YAMK. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 29.9.2020. Saatavissa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/171885/Jokelainen%20Synn%c3%b6ve.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Jokelainen, S. 2019b. Taidestudiotoiminta – taiteilijuutta, osallisuutta ja työllistymistä edistävä toimintamalli. Viitattu 29.9.2020. Kettuki ry. Saatavissa https://kettuki.fi/uploads/files/KETTUKI_TAIDESTUDIOTOIMINTA.pdf

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Viitattu 29.9.2020. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print

Kauppinen, L., Leino, I., Kauppinen, K. 2016. Kokemuksellista taidetietä kulkemassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Puheenvuoro 1. Viitattu 12.10.2020. Saatavissa

https://www.vaalijala.fi/resources/public//materiaalipankki/julkiset_dokumentit/Puheen-vuoro%201%20Diak.pdf

Koivisto, T., Lehtikoinen, K. 2019. Näkökulmia WHO:n taidetta ja terveyttä käsittelevään raporttiin. Taideyliopisto. Viitattu 26.9.2020. Saatavissa <https://blogit.uniarts.fi/kirjoitukset/nakokulmia-whon-taidetta-ja-terveytta-kasittelevaan-raporttiin/>

Koppa. 2015a. Flow. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 28.9.2020. Saatavissa https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/kirjoittamisen-tutkimus/luovuus-ja-kirjoittamisen-prosessi/copy_of_kirjoittamisen-prosessin-teoriaa/flow-csikszentmihalyi

Koppa. 2015b. Laadullinen tutkimus. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 25.9.2020. Saatavissa <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Kulttuuria kaikille. 2020. Taidemyrsky-hanke, 2010-2012. Viitattu 7.10.2020. Saatavissa http://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus_alan_asiantuntijat_hankkeet_ja_verkostot

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987

Lehtikoinen, K., Vanhanen, E. 2017. Taide ja hyvinvointi. Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Taideyliopisto. Viitattu 26.9.2020. Saatavissa https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/227963/Kokos_1_2017.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Nivala, E., Ryyänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Viitattu 28.9.2020. Saatavissa https://moodle.humak.fi/pluginfile.php/200944/mod_resource/content/1/NivalaRyyanen_2013%20Kohti%20sosiaalipedagogista%20osallisuuden%20ideaalia.pdf

Opetushallitus. 2020. Taiteelle ominainen työskentely rakentaa tekijäänsä ja maailmaa ympärillämme. Viitattu 28.9.2020. Saatavissa <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/taiteelle-ominainen-tyoskentely-rakentaa-tekijaansa-ja-maailmaa-ymparillamme>

PHHYKY. 2020a. Studio Viis- kollektiivi- esite. Vammaispalvelut, Arjen tuki ja osallisuus, päiväaikainen toiminta.

PHHYKY. 2020b. Yhtymä. Viitattu 29.10.2020. Saatavissa <https://www.phhyky.fi/fi/yhtyma/>

Piipponen-Karkulowski, J. 2010. Itse sekoitetut värit. Kehitysvammaiset kuvataiteen harrastajina ja tekijöinä. Pro Gradu. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 13.10.2020. Saatavissa

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/24831/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201008092419.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Puikko-Laakso, P. 2016. Taiteilijaelämää: Myynti, markkinointi ja media– Luovan tuottajan palvelukonsepti. Turku AMK. Opinnäytetyö YAMK. Viitattu 2.10.2020. Saatavissa https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/115169/PUIKKO-LAAKSO_PAULA.pdf?sequence=1

Rönkkö, S. 2020. Blogi: Sosiaalipedagogiikka verkossa. Viitattu 16.10.2020. Saatavissa <http://www.sosiaalipedagogiikka.fi/blogi-sosiaalipedagogiikkaa-verkossa/#more-2714>

Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A. 2006. Litterointi. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 24.9.2020. Saatavissa https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html

Salonlahti, O. 2019. "On aina oltava 200% parempi". Vammaisten ja kuurojen taiteilijoiden toimintamahdollisuudet ja taiteilijapolut. Pro Gradu. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 10.10.2020. Saatavissa <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65812/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aaju-201910114389.pdf>

Sarmanne, A. PHHYKYN Arjen tuen, Vammaispalveluiden päiväaikaisen toiminnan esimiehen haastattelu 2.10.2020. Viitattu 2.10.2020.

SITRA. 2017. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin sosiaalisen hyvinvoinnin vaikutuksiin. Viitattu 28.9.2020. Saatavissa <https://media.sitra.fi/2017/11/21095355/Taiteen-ja-kulttuurin-vaikutukset-sosiaaliseen-hyvinvointiin-tietokortti.pdf>

SITRA. 2020. Yhteisöllisyys. Viitattu 28.9.2020. Saatavilla <https://www.sitra.fi/aiheet/yhteisollisyys/>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

STM. 2019. Kulttuuri ja taide hyvinvoinnin edistäjinä sosiaali- ja terveydenhuollossa, työelämässä ja koulutuksessa. Terveyttä ja hyvinvointia edistävän taide- ja kulttuuritoiminnan yhteistyöryhmän raportti ja jatkotoimenpide-ehdotukset. Viitattu 25.9.2020. Saatavissa http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161547/Rap_34_2019_Kulttuuri%20ja%20taide%20hyvinvoinnin%20edistajina.pdf

Sutela, K. 2017. Taide, Taiteellinen toiminta ja vammaisten henkilöiden ja erityistä tukea tarvitsevien hyvinvointi. Taideyliopisto. Viitattu 26.9.2020. Saatavissa https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/227963/Kokos_1_2017.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Taikusydän. 2019. Käsitteet. Erityistaidetoiminta. Turku AMK. Viitattu 28.9.2020. Saatavissa <https://taikusydan.turkuamk.fi/tietopankki/kasitteet/>

Talentia. 2013. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Viitattu 7.10.2020. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Helsinki: Kinnestasis Oy/ Erweko Oy

Tekijänoikeuslaki 404/1961

TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 7.10.2020. Saatavissa https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

THL. 2020. Ajankohtaista koronaviruksesta. Viitattu 25.9.2020. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19>

THL. 2020. Hyvinvoinnin mittaaminen. Viitattu 11.10.2020. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/hyvinvoinnin-mittaaminen>

Vuoksi- taiteesta hyvinvointia. 2020. PHHYKY. Viitattu 19.10.2020. Saatavissa <https://www.facebook.com/vuoksi.phhyky/>

YK-liitto. 2016. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. Viitattu 1.10.2020. Saatavissa https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf

Yle Areena. 2011. Yle Savo: Taidestudio tarjoaa mahdollisuuden luovuuteen. Viitattu 7.10.2020. Saatavissa <https://areena.yle.fi/audio/1-1279537>

Liite 1. Haastattelupyyntö- kirje

HAASTATTELUPYYNTÖ

Lahdessa 1.6. 2020

Hei!

Olen Sue Laitainen, 3. vuoden sosionomi opiskelija LAB-ammattikorkeakoulusta Lahdesta. Olen tekemässä opinnäytetyötä PHHYKY:n Studio Viis-kollektiivin taidetyöskentelyn merkityksestä. Olen käynyt Studio Viidessä tutustumassa toimintaan ja teihin taiteilijoihin alkuvuodesta 2020.

Teen laadullista opinnäytetyötä ja haluaisin sitä varten haastatella sinua. Haastattelun teemat ja kysymykset koskevat sitä, kuinka sinä koet taidetyöskentelyn Studio Viidessä, mitä taidetyöskentely sinulle merkitsee sekä millaisina koet taidetyöskentelyn hyvinvointia lisäävät vaikutukset.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista.

Haastattelu tehdään anonyymisti, mitään henkilötietoja ei kerätä haastateltavasta eikä tunnistettavia tietoja haastateltavasta tuoda esiin opinnäytetyössä. Haastattelu nauhoitetaan, jotta kaikki vastaukset tulevat tarkasti talteen. Haastattelut toteutetaan sovittuna aikana elokuussa 2020. Haastattelen yhtä henkilöä kerrallaan, huomioiden THL:n korona ohjeistuksen.

Sinulla on oikeus saada lisätietoja haastatteluun liittyvistä asioista minulta. Voit soittaa minulle tai lähettää sähköpostia.

Minulle olisi ilo ja kunnia, jos saisin sinua haastatella ja tuoda esille opinnäytetyössä sinun äänesi taiteilijana.

☐

Suostun haastatteluun

☐

En suostu haastatteluun

Allekirjoitus

Ystävällisin terveisin Sue Laitainen

LAB-ammattikorkeakoulu

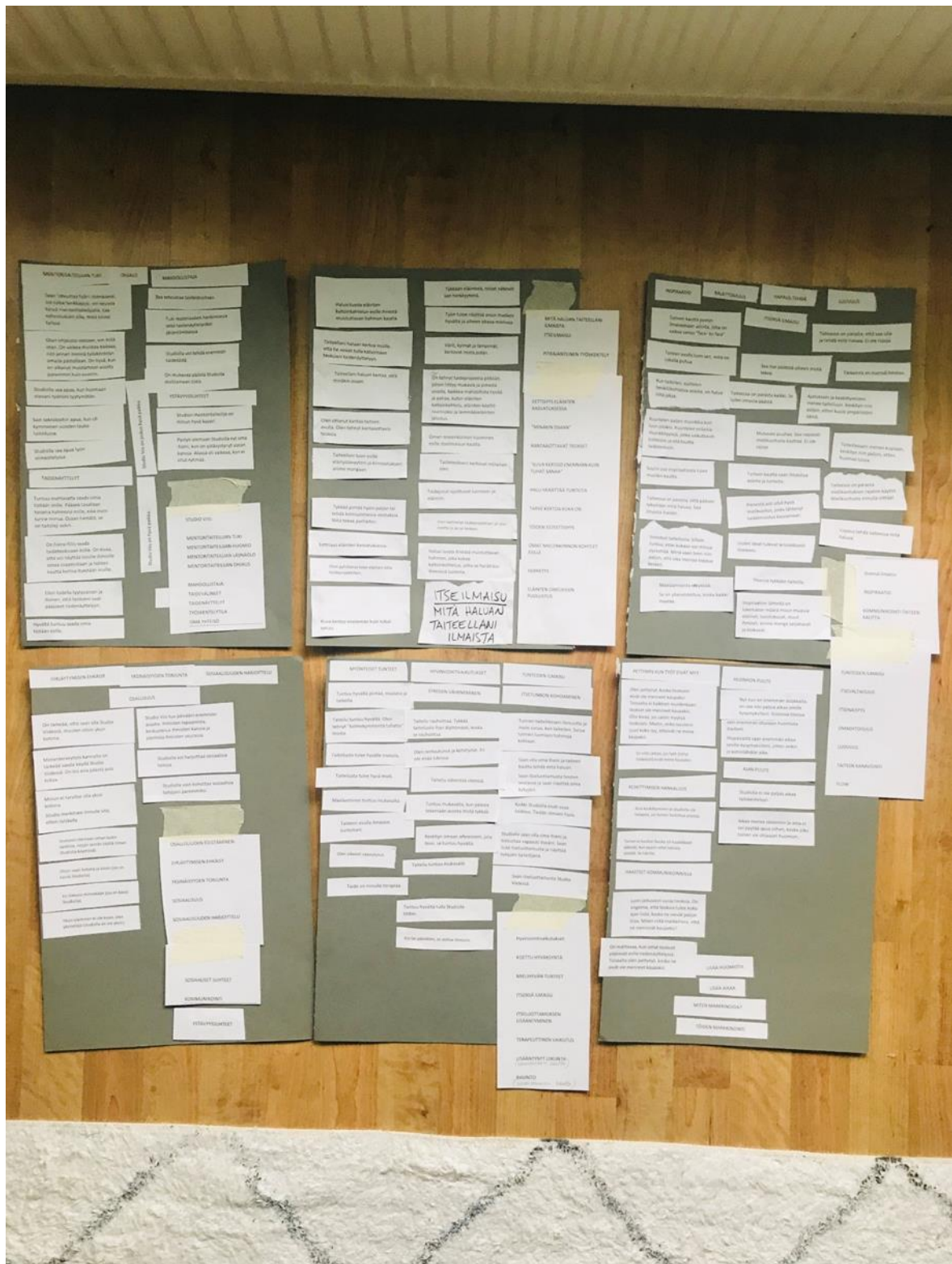
Sue.Laitainen@student.lab.fi

puh. 040 xxx xxx6

Liite 2. Haastattelukysymykset

1. Miltä piirtäminen, maalaaminen tai muu taiteilu sinusta tuntuu?
2. Mitä haluat ilmaista/ kertoa omalla taiteellasi muille ihmisille?
3. Mitä haluat kertoa omasta taiteestasi ja sen tekemisestä?
4. Millainen merkitys Studio Viidellä on sinulle? (yhteisönä ja työpaikkana)
5. Voitko kuvailla, mitä tunnet tai ajattelet, kun teet taidetöitäsi? (piirrät, maalaat, muotoilet)
6. Miten koet työskentelyn vaikuttavan sinuun? (tunteet, kehon reaktiot, ajatukset)
7. Miltä tuntuu, kun omat taideteokset pääsevät esille taidenäyttelyssä?
8. Mikä taiteessa on parasta? |

Liite 3. Aineiston käsittely leikaten ja liimaten

Liite 4. Opinnäytetyölupa

Asianumero	D/1346/13.00.00.01/2020
Päätöslaji	Opinnäytetyö
Otsikko	Luvan myöntäminen opinnäytetyöhön - Laitainen Sue, Taidetyöskentelyn merkitys PHHYKYN Studio Viis -kollektiivissa, LAB-ammattikorkeakoulu
Päätöspäätöselustelut	LAB-ammattikorkeakoulun opiskelija Sue Laitaisen opinnäytetyön tavoitteena on tehdä näkyväksi Studio Viis-kollektiivin taidetyöskentelyn merkitys asiakkaan näkökulmasta. Opinnäytetyön tarkoituksena on edistää tietoisuutta taidetoiminnan merkityksestä erityisryhmien kannalta. Tutkimusmenetelmänä käytetään <u>teema-haastattelua</u> vammaisten päiväaikaisen toiminnan yksikössä <u>Saimaankadulla</u> . [REDACTED]
Päätös	Päätän myöntää tutkimusluvan 31.12.2020 saakka seuraavin ehdoin ja edellytyksin: - saadut tiedot ovat salassa pidettäviä ja niitä saa käyttää vain opinnäytesuunnitelmassa määritellyn aiheeseen. - tekijän on huolehdittava siitä, että työssä muodostuvat yksittäisen henkilön identifiointin mahdollistavat aineistot säilytetään omina asiakirjoista erillisinä aineistoina ja suojataan asiattomilta pääsyiltä

sekä manuaalisten että atk-tiedostojen osalta.

- jos opinnäytesuunnitelmassa tulee muutoksia, tulee niistä ilmoittaa lupaviranomaiselle ja tarvittaessa hakea uusi lupa
- tietosuojasyistä tutkimuksen tulokset tulee julkistaa siten, ettei niistä voi tunnistaa yksittäistä henkilöä. Tulosten raportoinnissa ja julkaisemisessa on noudatettava tieteen eettisiä ohjeita.
- lupa voidaan peruuttaa, jos lupapäätöksen ehtoja rikotaan
- lupapäätöksen saajan tulee antaa päätös tiedoksi kaikille osallisille ja valvoa ehtojen täyttymistä

Luvan saanut on velvollinen toimittamaan valmiin opinnäytetyön sähköisen version Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän tutkimuskoordinaattorille.

Tekijänoikeuksista ja omistuksesta on sovittu erikseen toimeksiantosopimuksessa.

Tämän luvan myöntämiseen liittyvät tutkimuslupahakemusasiakirjat on tallennettu asianhallintajärjestelmä TWebiin. [REDACTED]

Liitteen 4 tarina jatkuu

 PÄIJÄT-HÄMEEN
hyvinvointikuntayhtymä
vammaispalvelut
Tulosaluejohtaja

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

11.06.2020/11 §

Lisätietojen antaja	Palveluesimies [REDACTED]
Toimivallan peruste	Hallintosääntö 23 § [REDACTED]
Nähtävänäoloaika	12.06.2020
Nähtävänäolopaikka	Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä/kirjaamo, Keskussairaalankatu 7, 15870 Lahti
Muutoksenhaku	Oikaisuvaatimus [REDACTED]
Saaja	Sue Laitinen [REDACTED]
Tiedoksi	[REDACTED]
Liitteet	[REDACTED]

Allekirjoitus [REDACTED]
Tulosaluejohtaja

3 (4)

OIKAISUVAATIMUSOHJEET**Liitetään viranhaltijan päätökseen****Päijät-Hämeen
hyvinvointikuntayhtymä**

Kunnallisasiat

Viranomaisen:
TulosaluejohtajaPäivämäärä:
11.06.2020Pykälä:
11**Oikaisuvaatimusoikeus**

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta ei saa tehdä päätöksistä, jotka koskevat virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista (KvesL 26 §).

Oikaisuvaatimusviranomaisen

Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus tehdään ja sen yhteystiedot:

Toimielin:	Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän hallitus
Postiosoite:	Keskussairaalankatu 7, 15850 Lahti
Käyntiosoite:	Keskussairaalankatu 7
Puh.:	(03) 819 11
Faksi:	(03) 819 2308
Sähköpostiosoite:	kirjaamo@phhyky.fi
Aukioloaika:	9-15

Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista ennen viraston aukioloajan päättymistä. Jäsenkunnan ja sen jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä ja muussa tapauksessa seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Oikaisuvaatimusaika taloudellisin ja tuotannollisin perustein tehdystä irtisanomisesta koskevasta päätöksestä alkaa kulua vasta irtisanomisajan päättymisestä.

Pöytäkirjan nähtäväksi asettaminen

Pvm: 12.06.2020

Kuntalain 95 §:n 1 momentin mukainen erityistiedoksianto asianosaiselle

Asianosainen: Sue Laitinen

☐ Annettu tiedoksi sähköisesti, pvm: ☐ Lähetetty tiedoksi kirjeellä, joka on annettu postin kuljettavaksi, pvm:
(kuntalaki 95 §) Tiedoksiantaja: ☐ Luovutettu asianosaiselle
Paikka ja pvm: ☒ Muulla tavoin, miten tweb

Vastaanottajan allekirjoitus

Oikaisuvaatimuksen sisältö

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen sekä sen tekijä ja yhteystiedot.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle oikaisuvaatimusajan kuluessa ennen sen viimeisen päivän virka-ajan päättymistä riippumatta tavasta, jolla se toimitetaan. Jos oikaisuvaatimusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joulukuun juhannusaatto tai arkilauantai, saa oikaisuvaatimuksen toimittaa ensimmäisenä sen jälkeisenä arkipäivänä.

4 (4)

Omalla vastuulla oikaisuvaatimuksen voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postiin oikaisuvaatimus on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.